

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองเปรียบเทียบระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดกับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภายใต้บริบทการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ศึกษากรณีจังหวัดสระบุรี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการศึกษาวิจัย
2. เครื่องมือการศึกษา
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แนวการศึกษาแบบทฤษฎีการกระทำ (action theory) ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานปรัชญาของสำนักปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) ที่ใช้การศึกษาแบบตีความ (interpretation) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ซึ่งแนวทางการศึกษา จำเป็นต้องใช้ระเบียบที่มีการออกแบบการวิจัยที่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา และกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด จึงต้องอาศัยกลไกการศึกษา และการพิสูจน์ที่น่าเชื่อถือควบคู่กันไปด้วย กระบวนการค้นหาคำตอบต้องให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างรอบด้านพอเพียง และไม่มีอคติใด ๆ ทั้งสิ้น โดยอาศัยการสืบสาวราวเรื่องอย่างเป็นขั้นตอน และใช้วิธีการหรือเครื่องมือต่าง ๆ ในการค้นหาข้อมูลในสนามวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อยืนยันคำตอบที่ได้ว่าเป็นความจริงแท้ และสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือนั้นได้ตลอดเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอและจำเป็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบกระบวนการสื่อสาร ของ David K. Berlo และการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair ผสมเข้ากับทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (the two – step flow theory) ของ Paul F. Lazarsfeld แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และแนวคิด

เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อมุ่งสรุปกระบวนการสื่อสารทางการเมือง เพื่อพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ประชาชนของผู้ว่าราชการจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง เพื่อพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ประชาชนของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ประกอบกันโดยการอนุมาน

เครื่องมือการศึกษา

เพื่อให้ถึงแก่น และสาระในเรื่องวิจัยอย่างแท้จริง จึงใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการสนทนา ที่ผู้ศึกษาผู้ที่จะให้ได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูล (key Informant) เป็นรายบุคคล โดยประเด็นที่ศึกษา คือ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี กับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องตั้งคำถามที่มุ่งให้ได้คำตอบตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จะใช้การสอบถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และจะกระทำจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว รอบด้าน และเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์อธิบายผลการศึกษานี้

การรวบรวมข้อมูลเป็นแบบอุปนัย โดยทยอยสะสมข้อมูล จนข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน และครบถ้วน รอบด้าน ตลอดจนมีความเพียงพอต่อการทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยต้องมีความเป็นจริงเสมอเมื่อมีการพิสูจน์ซ้ำ ๆ เพื่อยืนยันสิ่งที่ศึกษาว่ามีความเที่ยงตรง

การสัมภาษณ์จะใช้ 4 วิธีการ ผสมผสานกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (standardized interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ ประเด็นการสัมภาษณ์จึงเป็นแนวคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลเปรียบเทียบกันได้เพราะมาจากแนวคำถามเดียวกัน การสัมภาษณ์เช่นนี้มักไม่มีอคติต่อผู้ให้ข้อมูล เพราะคำถามชุดเดียวกัน ทำให้คำตอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความเข้าใจ การใช้ถ้อยคำและความหมายต่อคำถามที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลสำคัญ และได้นัดหมายเวลาไว้อย่างเป็นทางการ

1.2 การสัมภาษณ์แบบปราศจากมาตรฐาน (unstructured interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีแนวคำถาม เพียงแต่ผู้สัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตั้งคำถามทดสอบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการวิจัย อันจะทำให้บริบทของปรากฏการณ์ขยายไปอย่าง

กว้างขวาง ทำให้สามารถล้วงลึกต่อประเด็นที่ไม่คุ้นเคยได้ เมื่อมีความสนิสนมคุ้นเคยมากขึ้น ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในฝ่ายปฏิบัติงาน และมีความสนิสนมเป็นการส่วนตัว

1.3 การสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (semi-standardized interview) การสัมภาษณ์แบบนี้ เป็นการผสมผสานแนวการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน และปราศจากมาตรฐาน โดยมีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ขณะเดียวกันก็อาจซักถามเจาะลึกนอกเหนือไปจากแนวคำถามได้ ใช้ในการสัมภาษณ์ร่วมกับสองแบบแรก โดยพิจารณาตามสถานการณ์ในสนาม

1.4 การสัมภาษณ์กลุ่ม (focus groups interviews) เป็นการสัมภาษณ์ที่กระทำกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีผู้ดำเนินการป้อนคำถามเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย ฉะนั้น คนในกลุ่มจะได้ยินคำตอบของคนอื่น ๆ แล้วก็จะให้คำตอบที่เห็นด้วยเพิ่มเติม หรือขัดแย้งก็ได้ เทคนิคการสัมภาษณ์แบบนี้ ทำให้กลุ่มมีโอกาสได้พูดคุยสนทนา ซักถาม ถกประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้เรียนรู้แง่มุมของคนภายในด้วยกัน เกิดสภาวะการร่วมรู้สึก รับรู้ประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสภาพการณ์นี้จะไม่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

การสัมภาษณ์ในสนามนั้น บางครั้งอาจต้องใช้การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน ผสมกับแบบกึ่งมาตรฐาน แต่ในขณะเดียวกันบางครั้งก็อาจพบผู้ให้ข้อมูลโดยกะทันหัน ทำให้ต้องใช้การสัมภาษณ์แบบปราศจากมาตรฐานเข้ามาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทันที ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่รอบด้านมากที่สุด

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นการศึกษาที่รวบรวมข้อมูลจากการเข้าไปศึกษา และมีกิจกรรมร่วมกับราชการบริหารส่วนท้องถิ่นสระบุรี ซึ่งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนี้ จะทำให้เข้าถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี กับประชาชน และได้เห็นปฏิริยาของประชาชนที่มีต่อสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ

3. การใช้ข้อมูลจากเอกสาร (documentary) เป็นข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ ข้อมูลของจังหวัดสระบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 และข้อมูลในรูปแบบของงานวิจัย หนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รายงานการประชุมของส่วนราชการจังหวัดสระบุรี รายงานการประชุมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นการเฉพาะเจาะจง ผู้ที่มีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึก เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย อันจะทำให้การวิจัยครั้งนี้ บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มข้าราชการ ผู้บริหารงาน จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย

1.1 นายธนเชก อัครานุกัตร	ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
1.2 นายธวัชชัย เทิดเผ่าไทย	อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
1.3 นางนฤมล ปาลวัฒน์	รองผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
1.4 นายอุกริช พึ่งโสภา	รองผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
1.5 นายวิเชียร บุญประสิทธิ์	เกษตรจังหวัดสระบุรี
1.6 นางอารีย์ ศิริวรรณ	พัฒนาการจังหวัดสระบุรี
1.7 นางสมพร พัฒนชัยวัตร	แรงงานจังหวัดสระบุรี
1.8 นายสมศักดิ์ จิตติมิตร	ท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสระบุรี
1.9 นายวีระ ทองประไพ	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดสระบุรี
1.10 นายสมพร มโนรัตน์	ประชาสัมพันธ์จังหวัดสระบุรี
1.11 นายวินิจชัย ศรีมาชัย	นายอำเภอเมืองสระบุรี
1.12 น.ส. รุ่งรัศมี ทะแพ่งพันธุ์	เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ ที่ทำการ
ปกครองจังหวัดสระบุรี.
1.13 นางสุภาภรณ์ เหล่าวิริยะเจริญไชยะ	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
สำนักงานจังหวัดสระบุรี

2. กลุ่มองค์กรบริหารจังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย

2.1 นายเฉลิม วงศ์ไพโร	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี
2.2 นายแสวง บุญรักษศิลป์	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี
2.3 นายสุเทพ ศรีสรवल	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม
2.4 นางสาวเรวดี รัตนสินทวีสุข	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี
2.5 นายสุชา เข้มมา	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี

2.6 นายสมบัติ ไตรศักดิ์	ปลัดเทศบาลตำบลท่าวาง อำเภอแก่งคอย
จังหวัดสระบุรี
2.7 นายสาโรจน์ อยู่สบาย	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านหมอ
3. กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย
3.1 นายเสน่ห์ มนต์ประสิทธิ์	กำนันตำบลดอนพุท
3.2 นายกลั่นศักดิ์ รัชมีเพชรโสภณ	กำนันตำบลดาวเรือง
3.3 นายสมคิด ลิ้มวัฒนพงศ์	กำนันตำบลพุดคำจาน
3.4 นางสาวจิตรา หลวงเจริญ	กำนันตำบลหนองแขง
3.5 นายสุทิน ฉายาวัดนะ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ตำบลดงตะงาว
3.6 นายวิหาร วงษ์เขียว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9 ตำบลดงตะงาว
3.7 นายสุวัฒน์ จำเนียรธรรม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ตำบลบ้านหลวง
3.8 นายสมศักดิ์ ทองคำสุก	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 ตำบลบ้านหลวง
3.9 นายบุญเชิด โพทอง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลพุดคำจาน
3.10 นางเอี่ยมพร มงคลสวัสดิ์	ประชาชนในตำบลปากเปรี้ยว
3.11 นายพิสน สมณะ	ประชาชนในพื้นที่อำเภอพระพุทธบาท
3.12 นายถวิล ภู่งงา	ประชาชนตำบลปากเปรี้ยว
3.13 นายณรงค์ สุดสาระ	ประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ
3.14 นายกฤษฎา อินทร์พาเพียร	ประชาชนในตำบลแก่งคอย
3.15 นายเทียม ปั่นทอง	ประชาชน ตำบลมิตรภาพ
3.16 นายเทิดศักดิ์ ลานทอง	ประชาชนในอำเภอบ้านหมอ
3.17 นายธงชัย เที่ยงโฮม	ประชาชนในตำบลมวกเหล็ก

การจัดกระทำข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี กับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี สู่ประชาชน ผู้ศึกษาได้ตั้งประเด็นศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก และการข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยมีประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. กระบวนการในการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี สู่ประชาชน ผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร (sender) สาร (message) สื่อ หรือช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุม ยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาอาชีพ และรายได้ให้ได้อยู่ดีมีสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาอุตสาหกรรม และเกษตรเพื่อการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การบริหารจัดการขนส่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 6: การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 7: การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2. กระบวนการในการสื่อสารทางการเมืองของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี สู่ประชาชนผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร (sender) สาร (message) สื่อ หรือช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุมยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาอาชีพ และรายได้ให้ได้อยู่ดีมีสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาอุตสาหกรรม และเกษตรเพื่อการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การบริหารจัดการขนส่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 6: การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 7: การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี สู่ประชาชน มีจุดเด่นและจุดด้อยอย่างไร และรูปแบบใดเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยครอบคลุมยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาอาชีพ และรายได้ให้ได้อยู่ดีมีสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาอุตสาหกรรม และเกษตรเพื่อการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การบริหารจัดการขนส่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 6: การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 7: การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ดังนั้น วัตถุประสงค์ในแต่ละข้อได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย และการจัดกระทำข้อมูล การวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมือง ตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาสู่ประชาชนของผู้ว่าราชการจังหวัด ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากประเด็น ในข้อที่ 1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาสู่ประชาชนของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาโดยการ สัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยใช้ ข้อมูลจากประเด็นข้อที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการ สื่อสารทางการเมือง ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ประชาชนของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี กับ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและ ข้อมูลสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากประเด็นข้อที่ 3

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องแม่นยำ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบสภาพข้อมูลในหลาย ๆ วิธีการ และ หลายมิติ อันประกอบด้วย¹

¹สุภางค์ จันทวานิช, การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), น. 129-130.

1. มิติด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลที่มาจากคนละแหล่ง เพื่อเปรียบเทียบความจริงที่มาจากการทำงานต่างวาระกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลในประเด็นเดียวกัน ซึ่งได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายมาเทียบเคียงซึ่งกันและกันว่ามีความเหมือนหรือไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากพบว่าการให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์แต่ละคน มีความแตกต่างกัน ผู้ศึกษาจะไม่นำข้อมูลนั้นมาทำการวิเคราะห์ แต่หากข้อมูลมีความเหมือนใกล้เคียงซึ่งกันและกัน ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลนั้นมาศึกษาวิเคราะห์

2. มิติด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยผู้ศึกษาใช้ทีมผู้ช่วยลงภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลร่วมกัน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบ วิเคราะห์ ตีความ และลงความเห็นข้อมูลที่ได้นำมารวมกันว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจะนำผลการตรวจสอบ วิเคราะห์ ตีความ ตลอดจนความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่านั้น มาประกอบใช้ในงานวิจัย

3. มิติด้านทฤษฎี (Theoretical Triangulation) ผู้ศึกษาใช้กรอบทฤษฎีที่หลากหลาย เข้าตรวจสอบข้อมูลในขณะอยู่ในภาคสนามเพื่อยืนยันความเป็นจริงตามบริบทต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องแม่นยำ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบสภาพข้อมูลในหลาย ๆ วิธีการ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อันมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่²

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)
2. การแสดงข้อมูล (Data Display)
3. การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion & Verification)

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลมาแล้ว ได้เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ ทำให้เป็นข้อมูลที่เข้าใจง่าย สรุปย่อ ลงรหัส จัดแบ่งเป็นกลุ่ม ปรับลดหรือหาข้อมูลเพิ่มจนได้ข้อสรุป และสามารถพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่พอใจ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาแสดงโดยการพรรณนา แล้วจึงสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าเป็นข้อสรุปรวมในบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย และเพื่อให้แน่ใจว่าบทสรุปน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตรวจสอบอีกครั้งในขณะที่เขียนรายงาน กับข้อมูลภาคสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัยด้วยการตรวจสอบสามเส้า แล้วนำผลสรุปการวิจัยไป

² จุมพล นิมพานิช, *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), น. 407.

ตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงของความคิดระหว่างคนในกับคนนอก

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ลดทอนข้อมูล แสดงข้อมูล และทำการสรุปชั่วคราว จากนั้น ทดสอบข้อสรุปข้อมูล แล้วกลับไปสู่กระบวนการเก็บข้อมูล ลดทอนข้อมูล แสดงข้อมูลทดสอบข้อสรุปต่อไปเรื่อย ๆ เป็นการเคี้ยวจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturation) แล้วนำไปสร้างข้อสรุปรวมและยืนยันผลสรุป ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหวังให้ข้อสรุปรวมของงานวิจัยนี้ นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ ของกระบวนการในการสื่อสารทางการเมือง ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดกับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสู่ประชาชน เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้วางแผนกลยุทธ์การสื่อสารได้ถูกทิศทาง และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้นำแนวคิด และตัวแบบกลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าว ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการต่าง ๆ ต่อไป